

Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:UbU21

Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till en ny lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning.

Den lag som utskottet tillstyrker innebär att en forskare ansvarar för att följa god forskningssed i sin forskning och att en forskningshuvudman har det övergripande ansvaret för att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed. Frågor om oredlighet i forskning ska prövas av en särskild nämnd, och forskningshuvudmännen ska vara skyldiga att överlämna misstankar om oredlighet i forskning till nämnden. Oredlighet i forskning ska definieras som en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaksamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning. Lagen ska tillämpas på forskning som utförs av statliga universitet och högskolor, övriga statliga myndigheter, statliga bolag och stiftelser, kommuner och landsting, kommunala bolag, ekonomiska föreningar och stiftelser samt enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina.

Utskottet tillstyrker även ändringar i högskolelagen och i offentlighets- och sekretesslagen.

Utskottet anser att riksdagen ska avstyrka motionsyrkandena.

Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

I betänkandet finns två reservationer (M, SD).

Behandlade förslag

Proposition 2018/19:58 Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning.

Fyra yrkanden i två följdmotioner.

Innehållsförteckning

- Utskottets förslag till riksdagsbeslut3
- Redogörelse för ärendet4
 - Ärendet och dess beredning.....4
 - Propositionens huvudsakliga innehåll4
- Utskottets överväganden.....6
 - Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning6
 - Uppföljning och utvärdering av den nya ordningen15
 - Nämnden för hantering av oredlighet i forskning16
- Reservationer20
 - 1. Uppföljning och utvärdering av den nya ordningen, punkt 2 (M)20
 - 2. Nämnden för hantering av oredlighet i forskning, punkt 3 (SD)21
- Bilaga 1*
- Förteckning över behandlade förslag22
 - Propositionen22
 - Följdmotionerna22
- Bilaga 2*
- Regeringens lagförslag23

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning,
 2. lag om ändring i högskolelagen (1992:1434),
 3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2018/19:58 punkterna 1–3.

2. Uppföljning och utvärdering av den nya ordningen

Riksdagen avslår motion

2018/19:3041 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (M)

3. Nämnden för hantering av oredlighet i forskning

Riksdagen avslår motion

2018/19:3039 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (SD)

Stockholm den 4 juni 2019

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M), Pia Nilsson (S), Maria Stockhaus (M), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvist (SD), Gudrun Brunegård (KD), Tomas Kronstahl (S), Michael Rubbestad (SD), Mats Persson (L), Mattias Vepsä (S), Ilona Szatmari Waldau (V) och Mats Berglund (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet proposition 2018/19:58 Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning samt två följdmotioner som väckts med anledning av propositionen. En förteckning över behandlade lagförslag finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Regeringen beslutade den 1 oktober 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka behovet av en ny hantering av ärenden som rör utredning av oredlighet i forskning och lämna förslag som säkerställer en tydlig och rättssäker hantering av misstänkt oredlighet (dir. 2015:99 och dir. 2016:87). Utredningen tog namnet Oredlighetsutredningen och i februari 2017 överlämnade utredningen betänkandet Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning (SOU 2017:10). Betänkandet har remissbehandlats.

Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslagen i en lagrådsremiss. Regeringen har i huvudsak följt Lagrådets synpunkter.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning. Lagen ska tillämpas på forskning som utförs av statliga universitet och högskolor, övriga statliga myndigheter, statliga bolag och stiftelser, kommuner och landsting, kommunala bolag, ekonomiska föreningar och stiftelser samt enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina. I lagen fastslås att en forskare ansvarar för att följa god forskningssed i sin forskning och att en forskningshuvudman har det övergripande ansvaret för att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed. Vidare fastslås att frågor om oredlighet i forskning ska prövas av en särskild nämnd. Oredlighet i forskning ska definieras som en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning. Forskningshuvudmännen ska vara skyldiga att överlämna misstankar om oredlighet i forskning till nämnden. Regeringen ska dock få meddela föreskrifter och i enskilda fall besluta om undantag från lagens tillämpningsområde för forskningshuvudmän som utför forskning inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. Nämnden ska pröva ärenden som en forskningshuvudman har lämnat över och anmälningar om oredlighet som har kommit in till nämnden. Nämnden ska även få pröva frågor om oredlighet i forskning som den fått kännedom om på annat sätt.

I propositionen föreslås även ändringar i högskolelagen (1992:1434) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Utskottets överväganden

Inledning

Avsnittet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag. Därefter behandlas fyra motionsyrkanden som innehåller förslag om tillkännagivande till regeringen i frågor som anknyter till propositionen.

Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till en ny lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning samt regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen och förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen. Det innebär bl.a. att en forskare ska ansvara för att följa god forskningssed i sin forskning och att en forskningshuvudman ska ha det övergripande ansvaret för att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed. En särskild nämnd för prövning av frågor om oredlighet i forskning ska inrättas.

Den nya lagen samt lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2020.

Propositionen

Bakgrund

Medvetenheten i hela samhället har ökat de senaste åren om att oredlighet i forskning kan få allvarliga negativa konsekvenser för enskilda individer och samhället i stort. I dag hanterar de svenska forskningshuvudmännen misstankar om oredlighet i forskning på olika sätt.

Regeringen har fått många signaler om att det nuvarande systemet för att hantera misstankar om oredlighet i forskning brister på flera områden. Regeringen ser ett behov av både ökat förebyggande arbete för att främja god sed i forskningen och en ny ordning för att hantera oredlighet och lämnar i propositionen förslag om en tydligare reglering i dessa avseenden.

En nämnd för prövning av frågor om oredlighet i forskning ska inrättas

Regeringen föreslår att frågor om oredlighet i forskning ska prövas av en särskild nämnd. Enligt regeringens mening måste frågor om oredlighet i

forskning hanteras på ett sätt som främjar allmänhetens förtroende för forskningen. En tydlig och rättssäker hantering av misstänkt oredlighet syftar också till att oredlighet ska upptäckas och att felaktiga forskningsresultat ska dras tillbaka eller rättas, vilket i sin tur bidrar till ökad tillförlitlighet och kvalitet i forskningen och därmed trygghet för bl.a. patienter i vården.

Det finns brister i dagens system där varje forskningshuvudman ansvarar för att utreda oredlighet inom den egna organisationen. Dels finns det en risk att utredningarna utförs på olika sätt, dels kan trovärdigheten i utredningarna ifrågasättas eftersom forskningshuvudmännen samtidigt har ett intresse av att påvisa att oredlighet inte förekommer inom den egna organisationen. På begäran av ett universitet eller en högskola som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen kan expertgruppen för oredlighet i forskningen (vid Överklagandenämnden för etikprövning) yttra sig i ärenden som rör utredningar av misstankar om oredlighet i forskning, konstnärlig forskning och utvecklingsarbete. Enligt regeringen har dock dessa yttranden inte blivit tillräckligt normerande, vilket delvis beror på att expertgruppen och de olika lärosätena har olika definitioner av oredlighet i forskning.

Regeringen bedömer att en ordning med en central första instans bättre än i dag skulle kunna säkerställa att misstankar om oredlighet i forskning hanteras på ett opartiskt och enhetligt sätt och att detta skulle stärka kvaliteten och trovärdigheten i svensk forskning ytterligare. Regeringen bedömer att även effektivitetsskäl talar för att oredlighet i forskning ska utredas centralt, eftersom kompetensen samlas på ett ställe och olika organisationer för liknande verksamhet inte behöver byggas upp. Även om prövningen av oredlighet görs av en central instans bör forskningshuvudmannen kunna bygga upp kompetens kring god forskningssed och hantering av andra avvikelser från sådan sed än de som räknas som oredlighet i forskning.

Regeringen gör bedömningen att Etikprövningsmyndigheten bör vara värmyndighet för den nya nämnden. Expertgruppen för oredlighet i forskning vid Överklagandenämnden för etikprövning bör avvecklas i samband med att den nya nämnden inrättas. Den nämnd som föreslås är en förvaltningsmyndighet under regeringen. Regeringen kan med stöd av den s.k. restkompetensen (8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen) i förordning reglera myndighetens organisation, arbetsuppgifter och inre verksamhetsformer.

En ny lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning ska införas

Regeringen föreslår att det ska införas en lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning. Lagen ska innehålla bestämmelser om forskares och forskningshuvudmäns ansvar för att forskning utförs i enlighet med god forskningssed och om förfarandet vid prövning av frågor om oredlighet i forskning. Det ska i högskolelagen upplysas om att det i lagen om

ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning finns sådana bestämmelser.

I skälen för regeringens förslag anges bl.a. följande. Det är reglerat i förordning att statliga universitet och högskolor ska utreda misstankar om oredlighet i forskning och att de under pågående utredning i vissa fall ska hämta in ett yttrande från expertgruppen för oredlighet i forskning vid Överklagandenämnden för etikprövning. Inom dessa ramar kan de statliga lärosätena hantera misstankarna på det sätt de önskar. De flesta lärosäten har beslutat om en hanteringsordning men dessa skiljer sig åt mellan lärosätena. För övriga forskningshuvudmän finns inga nationella regler eller riktlinjer om hur misstankar om oredlighet i forskning ska hanteras.

Enligt regeringen innebär olika regler och system för olika forskningshuvudmän otydlighet och rättsosäkerhet. Regeringen anser att ett nytt system bör regleras i lag. En lagreglering ger förutsättningar för att hantera misstänkt oredlighet i forskning på ett enhetligt och transparent sätt, oavsett i vilken verksamhet den misstänkta oredligheten har begåtts. Detta innebär en större rättssäkerhet både för den som anmäler och den som blir anmäld. För forskarsamhället och allmänheten blir det tydligt vad som ska göras och vem som ska göra det.

Forskningshuvudmän som ska omfattas av bestämmelserna

Regeringen föreslår att i lagen om prövning av oredlighet i forskning ska forskningshuvudman definieras som en statlig myndighet eller en fysisk eller juridisk person i vars verksamhet forskning utförs.

Det ska anges i lagen att den ska tillämpas på forskning som utförs av

1. universitet och högskolor som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen
2. andra statliga myndigheter
3. staten i form av aktiebolag, om bolagets verksamhet är reglerad i lag eller någon annan författning eller om staten som ägare eller genom tillskott av statliga anslagsmedel eller genom avtal eller på något annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten
4. staten i form av stiftelse, om stiftelsens verksamhet är reglerad i lag eller någon annan författning eller om stiftelsen är bildad av eller tillsammans med staten eller förvaltas av en statlig myndighet
5. kommuner och landsting, eller av aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och stiftelser där kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande
6. enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen om tillstånd att utfärda vissa examina.

Regeringen föreslår vidare att den ska få meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpningsområde för forskningshuvudmän som utför forskning

inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. Regeringen ska också få besluta om sådana undantag i enskilda fall.

Huvudprincip

Regeringen påpekar att det i dag finns en reglering om utredning av oredlighet i forskning för statliga universitet och högskolor men inte för andra forskningshuvudmän. Regeringen anser att en reglering av hur oredlighet ska hanteras bör utvidgas till att omfatta fler forskningshuvudmän. Så långt som möjligt bör all forskning och alla forskningshuvudmän omfattas av samma reglering. Rättssäkerhetsskäl talar för att misstänkt oredlighet i forskning bör hanteras på samma sätt för att minska risken att lika fall bedöms olika. Det är mer effektivt om forskningshuvudmännen får lämna sina ärenden till en särskild nämnd än att de upprätthåller var sin egen organisation för utredning av oredlighet.

Behov av undantag

Det bör finnas möjlighet att undanta viss forskning från lagens tillämpningsområde. Forskning inom det försvars- och säkerhetspolitiska området är ofta av särskild karaktär. Den kan innehålla uppgifter som omfattas av stark sekretess och uppgifter som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet. Den kan också utföras i en mycket förtroendefull relation till andra stater eller organisationer. Regeringen påpekar att den forskning som utförs av vissa forskningshuvudmän är så känslig att det föreslagna systemet med prövning i en särskild nämnd och allmänna förvaltningsdomstolar inte bör gälla denna forskning innan det har gjorts en närmare analys av vilka undantag från lagen som är nödvändiga. Regeringen avser att analysera vilka undantag som är nödvändiga samt överväga hur även sådan forskning som bör undantas från lagens tillämpningsområde i så stor utsträckning som möjligt ska kunna granskas i syfte att undvika oredlighet.

Forskningshuvudmän som ska omfattas

Statliga universitet och högskolor har i dag en författningsreglerad skyldighet att i sin verksamhet värna vetenskapens trovärdighet och god forskningssed, och det är endast dessa forskningshuvudmän som enligt författning är skyldiga att utreda misstänkt oredlighet inom den egna verksamheten. Att statliga universitet och högskolor ska ingå i ett nationellt enhetligt system för prövning av oredlighet är därför självklart, enligt regeringen. Forskning utförs också inom ett flertal statliga myndigheter som inte är universitet och högskolor. Forskningsverksamheten är mycket liten i förhållande till de statliga universitetens och högskolornas och regeringen anger att det kan vara svårt för de aktuella huvudmännen att själva upprätthålla kompetens i fråga om utredning av misstänkt oredlighet i forskning. Även forskning som utförs inom ramen för dessa statliga myndigheter bör därför som huvudregel omfattas av regleringen och ingå i det nationella systemet för prövning av oredlighet i forskning.

Regeringen föreslår även att forskning som utförs inom statliga bolag och stiftelser ska omfattas av regleringen. Ett exempel på ett statligt bolag som utför forskning är Rise Research Institutes of Sweden AB.

Flera enskilda utbildningsanordnare som omfattas av lagen om tillstånd att utfärda vissa examina utför forskning. Regeringen anser att så många forskningshuvudmän som möjligt ska omfattas av regleringen och att det i synnerhet inte ska finnas skillnader mellan statliga universitet och högskolor och enskilda utbildningsanordnare som omfattas av lagen om tillstånd att utfärda vissa examina och som utför forskning. Regeringen föreslår därför att även enskilda utbildningsanordnare som omfattas av denna lag ska omfattas av den föreslagna lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning.

Forskning utförs även i kommuners och landstings regi. Det kan dessutom inte uteslutas att forskning utförs av kommunala aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och stiftelser där kommuner och landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande. Förutom att regeringen anser att regelverket ska omfatta så många forskningshuvudmän som möjligt menar regeringen att det är en fördel om kommuner och landsting som utför forskning inte behöver bygga upp en egen organisation och kompetens för att utreda misstänkt oredlighet. En annan fördel är att gränsdragningsproblem kring vilken forskning som kan granskas av den särskilda nämnden undviks i forskningssamarbeten mellan kommuner och landsting och universitet och högskolor. Regeringen föreslår därför att kommuner och landsting ska omfattas av regleringen. Detsamma föreslås i fråga om aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och stiftelser där kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande.

Privata forskningshuvudmän

En stor del av forskningen i Sverige utförs av privata företag, organisationer och stiftelser. Eftersom regeringen anser att misstankar om oredlighet i forskning så långt som möjligt bör behandlas lika, oavsett i vems regi forskningen utförs, har den övervägt om även privata forskningshuvudmän bör omfattas av den föreslagna lagen. Regeringen föreslår dock att privata forskningshuvudmän såsom t.ex. företag och organisationer inte ska omfattas av den föreslagna regleringen. Även om regeringens önskan är att så många forskningshuvudmän som möjligt ska omfattas finns det enligt regeringen i dagsläget inte tillräckligt beredningsunderlag för att gå fram med förslag om att misstankar om oredlighet i forskning som utförs av privata forskningshuvudmän ska hanteras av en statlig myndighet. Flera skäl talar dock för att frågan om en utvidgning av lagens tillämpningsområde till åtminstone all forskning som utförs med offentliga medel bör övervägas ytterligare. Regeringen avser därför att låta utreda detta.

Regeringen är medveten om att forskningssamarbeten mellan forskningshuvudmän som omfattas av det föreslagna regelverket och forskningshuvudmän som inte omfattas kan medföra gränsdragningsproblem för den särskilda nämnden. Detta är dock en fråga som nämnden får avgöra

utifrån de omständigheter som råder i varje enskilt fall. Regeringen anser att det är viktigt att de forskningshuvudmän som utför forskningssamarbete med andra aktörer tydligt klargör vem av samarbetsparterna som ansvarar för vilka moment i forskningen och vem som äger vilka data. Det är också viktigt att forskningshuvudmän som omfattas av den föreslagna regleringen tydliggör för potentiella samarbetspartner att de delar av forskningsprojektet som de kommer att ansvara för kommer att omfattas av regleringen.

Forskare och forskningshuvudmän ansvarar för att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed

Regeringen påpekar att det nu föreslås lagreglering av ett område som tidigare har omgärdats av etiska krav som endast har uttryckts i kodexar och liknande. I samband med detta är det lämpligt att i lag förtydliga att den enskilda forskaren har ansvar för att följa god forskningssed i sin forskning. Forskare är ingen skyddad yrkestitel och begreppet definieras inte i författning. De som i sammanhanget bör räknas som forskare är personer som genomgår eller har genomgått forskarutbildning och som deltar i forskning. Regeringen anger att det inte finns beredningsunderlag för att föreslå en lagfäst definition. Det får överlämnas till rättstillämparna att i varje fall av misstänkt oredlighet i forskning avgöra vem som eventuellt har gjort sig skyldig till detta. Forskningshuvudmännen har i egenskap av arbetsgivare ett ansvar för att se till att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed.

Regeringen bedömer att lagen om ansvar för god sed och prövning av oredlighet i forskning inte bör innehålla någon definition av forskning. I svensk lagstiftning finns olika definitioner av begreppet i lagtext och förarbeten. En utredare har på regeringens uppdrag sett över definitionen av forskning i etikprövningslagen och har i betänkandet Etikprövning – en översyn av reglerna om forskning och hälso- och sjukvård (SOU 2017:104) lämnat ett förslag till en ny definition. I propositionen skriver regeringen att betänkandet har remissbehandlats och för närvarande bereds i Regeringskansliet. Regeringen bedömer därför att det inte är lämpligt att nu införa en definition av forskning i den nya lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning. Den föreslagna nämnden får med vägledning av de olika befintliga definitionerna av forskning och bedömningar i förarbetena ta ställning till om ett ärende gäller forskning enligt den nya lagen, varvid praxis om detta kommer att utvecklas. I samband med kommande uppföljning och utvärdering av nämndens verksamhet kan det övervägas om begreppet forskning bör definieras i den nya lagen.

En nationell definition av oredlighet i forskning

Regeringen föreslår att oredlighet i forskning i lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning ska definieras som en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfälskning

eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning.

I skälen för regeringens förslag anges att avsaknaden av en enhetlig definition av oredlighet i forskning är en tydlig brist i dagens system för hantering av oredlighetsmisstankar. I det system som nu föreslås med en särskild nämnd som ska pröva alla fall av misstänkt oredlighet i forskning behövs en definition av begreppet oredlighet i forskning för att avgränsa nämndens kompetensområde, dvs. vilka företeelser som nämnden ska hantera.

Regeringen anser att det inte är tillräckligt utrett om den föreslagna definitionen kan tillämpas på den konstnärliga forskningen, som skiljer sig från vetenskaplig forskning genom att den konstnärliga forskningen utgår från konstnärlig praktik. Därmed bedömer regeringen att konstnärlig forskning, åtminstone inledningsvis, inte bör ingå i nämndens kompetensområde. I samband med kommande uppföljning och utvärdering av nämndens verksamhet kan det övervägas om nämndens uppdrag bör utvidgas till att även omfatta konstnärlig forskning.

Regeringen anger att den avser att noga följa utvecklingen i övrigt och vid behov föreslå förändringar i nämndens kompetensområde.

Prövning av frågor om oredlighet

Prövningsärenden inleds genom att en forskningshuvudman överlämnar handlingarna i ett ärende som rör misstanke om oredlighet i forskning i den egna verksamheten, genom att en anmälan om oredlighet i forskning inkommer till nämnden eller genom att nämnden tar upp en fråga om oredlighet i forskning som den har fått kännedom om på något annat sätt. Vid oklara avvägningar om det rör sig om ett fall av misstänkt oredlighet i forskning eller avvikelser från god forskningssed i övrigt bör handlingarna i ett ärende skickas till nämnden. En praxis om vad som utgör oredlighet i forskning kommer att växa fram allt eftersom nämnden avgör ärenden. Denna praxis kommer att vara till hjälp när forskningshuvudmännen ska bedöma om handlingarna i ett ärende ska överlämnas till nämnden eller inte.

Regeringen föreslår att en forskningshuvudman ska lämna de upplysningar och handlingar om forskningen som den särskilda nämnden begär och ge nämnden tillgång till datorer och annan utrustning som har använts i forskningen. Nämnden ska få besluta om de förelägganden som behövs för att en forskningshuvudman ska fullgöra nämnda skyldigheter. Ett beslut om föreläggande ska få förenas med vite.

Resultat av nämndens prövning ska redovisas i ett beslut

Regeringen föreslår att den särskilda nämndens prövning av en fråga om oredlighet i forskning ska redovisas i ett beslut. Nämnden ska vidare få besluta att avvisa en anmälan om oredlighet i forskning som har inkommit till nämnden om den är uppenbart obefogad. Nämnden ska även få besluta att skriva av ett ärende om anmälan har återkallats. Om nämnden bedömer att ett

ärendet inte rör oredlighet i forskning men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed ska nämnden underrätta den berörda forskningshuvudmannen och samtidigt lämna över handlingarna i ärendet dit. Regeringen bedömer att nämnden inte bör fatta beslut om arbetsrättsliga eller andra konsekvenser. Regeringen avser dock att noga följa vilka konsekvenser forskningshuvudmännen beslutar om för de forskare som har gjort sig skyldiga till oredlighet. Om det inom ramen för denna uppföljning framkommer att det finns hinder i lagstiftningen mot att besluta vissa lämpliga konsekvenser kommer regeringen att ta förnyad ställning till om ändringar bör göras.

Regeringen förslår vidare att prövning av oredlighet i forskning inte ska få grundas på omständigheter som är äldre än tio år när ärendet inleds. Detta ska dock inte gälla om det finns särskilda skäl för en prövning.

Sekretess ska gälla hos den särskilda nämnden för vissa uppgifter

Regeringen föreslår att sekretess ska gälla hos den särskilda nämnden i ärenden enligt lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning för uppgift om

- en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men
- en enskilds ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Sekretessen ska inte gälla för en uppgift om vem som har väckt frågan om oredlighet eller för en uppgift om vem misstanken riktas mot. Sekretessen ska inte heller gälla beslut i ett ärende.

För en uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst

- sjuttio år för en uppgift om en enskilds personliga förhållanden
- tjugo år för en uppgift om en enskilds ekonomiska förhållanden.

Om nämnden i sin verksamhet enligt lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning får en sekretessreglerad uppgift från en forskningshuvudman ska sekretessbestämmelsen vara tillämplig på uppgiften även hos nämnden. Den överförda sekretessen ska inte gälla för en uppgift som ingår i ett beslut hos nämnden.

Regeringen bedömer att det inte bör införas någon sekretess till skydd för nämndens utredningar under utredningstiden. Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter bör inte inskränkas.

Övriga frågor

Förslagen innebär att personuppgifter, även känsliga sådana, kommer att behandlas av både den nämnd som ska pröva oredlighet i forskning och forskningshuvudmännen. Regeringen anger i propositionen att ett förslag till kompletterande dataskyddsreglering med anledning av förslagen ska

remitteras (vid riksdagens behandling av denna proposition har remisstiden avslutats för det aktuella förslaget, U2019/00970/F).

Regeringen föreslår även att den särskilda nämndens beslut i ärenden om oredlighet i forskning och om förelägganden ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning ska inte få överklagas. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen föreslår vidare att om den särskilda nämnden har fattat ett beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning, eller det framgår av ett beslut av nämnden att det har förekommit en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan att uppsåt eller grov oaktsamhet har kunnat konstateras, ska forskningshuvudmannen

- inom sex månader efter att beslutet har vunnit laga kraft rapportera till nämnden vilka åtgärder huvudmannen har vidtagit eller avser att vidta med anledning av beslutet
- snarast efter att beslutet har fattats informera berörda forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda om beslutet och då upplysa om att beslutet kan komma att överklagas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att den föreslagna nya lagen och de föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2020. Den särskilda nämnden ska efter ikraftträdandet överta handläggningen av ärenden om oredlighet i forskning som har inletts hos en forskningshuvudman. Forskningshuvudmännen ska överlämna handlingarna i dessa ärenden till nämnden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens förslag om en ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning. Det finns brister i dagens system där varje forskningshuvudman ansvarar för att utreda oredlighet inom den egna organisationen. Att frågor om oredlighet i stället ska prövas av en särskild nämnd är enligt utskottet ett positivt steg i arbetet med att kunna säkerställa att misstankar om oredlighet i forskning hanteras på ett opartiskt och enhetligt sätt och att stärka forskningens kvalitet och trovärdighet. Den föreslagna hanteringen kan också bidra till att stärka allmänhetens förtroende för forskningen.

Utskottet anser att det är positivt att lagens föreslagna tillämpningsområde avsevärt kommer att öka antalet forskningshuvudmän som ska omfattas av regleringen om utredning av oredlighet i forskning liksom att den föreslagna ordningen innebär att misstänkt oredlighet i forskning kommer att hanteras på ett likartat sätt oavsett verksamhet. Samtidigt är det enligt utskottet rimligt att regleringen kommer att ha en möjlighet att bedöma behov av undantag i den

nya regleringen, t.ex. när det gäller forskning inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. Utskottet kan konstatera att regeringen bedömer att vissa frågor behöver utredas vidare för att man ska kunna avgöra om och hur de ska omfattas av den nya ordningen liksom att utvecklingen av den kommande tillämpningen av regleringen behöver följas och utvärderas för att man ska kunna bedöma om det finns behov av förändringar av densamma. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens proposition.

Utskottet övergår nu till att i det följande avsnittet behandla två motioner som innehåller begäran om tillkännagivanden.

Uppföljning och utvärdering av den nya ordningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om uppföljning och utvärdering av reformen.

Jämför reservation 1 (M).

Motionen

I kommittémotion 2018/19:3041 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 1 anser motionärerna att den föreslagna reformen bör följas upp och utvärderas senast fem år efter genomförandet. Motionärerna hänvisar till att Oredlighetsutredningen föreslog ett sådant förfarande och att många remissinstanser har varnat för dubbelarbete mellan lärosätena och den särskilda nämnden. I yrkande 2 menar motionärerna att definitionen av oredlighet i forskning bör ses över i en sådan kommande utvärdering. Remissinstanser har pekat på brister med den föreslagna definitionen, och motionärerna vill även att det ses över om det finns behov av tillägg.

Propositionen

Regeringen anger att den efter en tid avser att följa upp och utvärdera nämndens verksamhet. I samband med det kan det övervägas om nämndens uppdrag bör utvidgas till att även omfatta konstnärlig forskning och om begreppet forskning bör definieras i den nya lagen.

I frågan om definition av oredlighet i forskning har regeringen funnit att övervägande skäl talar för att föreslå en definition som är sluten i bemärkelsen att den räknar upp de företeelser som utgör oredlighet. Regeringen anger att de skäl som väger tyngst vid val av definition är följande. De olika lagarna på det forskningsetiska området och berörda myndigheters och forskningshuvudmäns uppgifter bör komplettera varandra utan att överlappa varandra. Oredlighet bör inte förstås som alla allvarliga avvikelser från god forskningssed, utan som en delmängd av dessa, vilka lämpar sig för prövning av en nämnd som består av personer med vetenskaplig och juridisk expertkompetens. Definitionen ska dessutom vara tydlig och därmed lätt att

förstå av forskarsamhället och lätt att tillämpa för den föreslagna särskilda nämnden. Med detta sagt kommer en definition ändå att lämna utrymme för tolkningar av tillämparna i fråga om vad som ingår och inte ingår.

Regeringen påpekar att den föreslagna definitionen inte ska tolkas som att andra typer av avsteg från god forskningssed inte kan vara lika allvarliga eller klandervärda som fabricering, förfalskning och plagiering. En konsekvens av den föreslagna definitionen är att vissa avvikelser från god forskningssed kommer att behöva hanteras av forskningshuvudmännen själva. Regeringen avser att noga följa utvecklingen och vid behov föreslå förändringar i nämndens kompetensområde.

Utskottets ställningstagande

Som redan har angetts har utskottet noterat att regeringen i propositionen omnämner ett antal områden relaterade till den föreslagna reformen som behöver utredas och analyseras vidare. Regeringen lyfter även fram ett antal frågor som kommer att behandlas i en kommande uppföljning och utvärdering. Någon specifik tidpunkt anges dock inte för när en sådan översyn ska göras, vilket motionärerna önskar.

Enligt utskottets mening är regeringens planerade åtgärder lämpliga steg i en process för att säkerställa att den nya ordningen blir så lämpligt utformad och effektiv som möjligt, och det kan inte i dag anges någon exakt tidpunkt för när den nya ordningen har funnit sina former. Utskottet finner inga skäl att nu föreslå riksdagen att några åtgärder ska vidtas med anledning av motionsyrkandena. Motion 2018/19:3041 (M) yrkandena 1 och 2 avstyrks därmed.

Nämnden för hantering av oredlighet i forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nämndens ansvarsområde och befogenheter.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2018/19:3039 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) yrkande 1 begär motionärerna att den föreslagna nämndens ansvarsområde ska utökas och även ska omfatta andra forskare och organisationer som får offentliga forskningsmedel. Motionärerna menar att sådana medel bör kunna dras in vid fall av oredlighet i forskningen.

I yrkande 2 efterfrågar motionärerna att den föreslagna nämnden också ska få i uppdrag att rekommendera påföljd vid fall av oredlighet i forskning. Det är viktigt bl.a. för att öka likvärdigheten i påföljder, enligt motionärerna.

Propositionen

Nämndens ansvarsområde

I propositionen framför regeringen att den anser att misstankar om oredlighet i forskning så långt som möjligt bör behandlas lika, oavsett i vems regi forskningen utförs, och regeringen har därför övervägt om även privata forskningshuvudmän bör omfattas av den föreslagna lagen. Enligt regeringen finns det dock i dagsläget inte ett tillräckligt beredningsunderlag för att lägga fram förslag om att misstankar om oredlighet i forskning som utförs av privata forskningshuvudmän ska hanteras av en statlig myndighet. Regeringen anser att flera skäl talar för att frågan om en utvidgning av lagens tillämpningsområde till åtminstone all forskning som utförs med offentliga medel bör övervägas ytterligare, och regeringen avser därför att låta utreda detta.

Påföljder och konsekvenser

Regeringen anger i propositionen att det bör vara den föreslagna nämnden som både utreder och fattar beslut om oredlighet i forskning. Resultatet av nämndens prövning ska mynna ut i ett beslut, liknande ett beslut av JO. Den föreslagna nämnden bör i detta uttala sig om huruvida den hantering som har prövats har utgjort oredlighet i forskning eller ej. Nämnden föreslås inte få ställning som tillsynsmyndighet och inte få befogenhet att besluta om sanktioner, till skillnad mot JO. Regeringen påminner om att även i de fall JO inte väcker åtal om t.ex. tjänstefel utan nöjer sig med att i sitt beslut uttala kritik mot en granskad hantering förväntas de som står under JO:s tillsyn följa JO:s uttalanden på så vis att de vidtar åtgärder för att hanteringen i fortsättningen ska ske i enlighet med lag och annan författning och undviker rutiner som JO har ansett är olämpliga. De forskningshuvudmän som omfattas av den här föreslagna lagen presumeras agera på motsvarande sätt med anledning av de beslut som nämnden meddelar.

Regeringen anger att om nämnden har beslutat att det förekommit oredlighet i forskning, eller om det framgår av ett beslut att det har förekommit en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan att uppsåt eller grov oaktsamhet har kunnat konstateras, ska forskningshuvudmännen informera berörda forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda om beslutet. Informationen ska ges snarast efter det att beslutet har fattats och ska även innehålla en upplysning om att beslutet kan komma att överklagas. Enligt regeringen borgar dessa bestämmelser för rättssäkerhet och för att information om nämndens beslut sprids. Regeringen påpekar också att de flesta forskningshuvudmän som kommer att omfattas av den nya lagen står under JO:s tillsyn, vilket innebär att JO har tillsyn över att dessa forskningshuvudmän följer bestämmelserna i den nya lagen.

Regeringen går inte vidare med det förslag som Oredlighetsutredningen lade om att nämnden i ett yttrande i samband med sitt beslut också ska få uttala sig om brister hos forskningsutföraren som nämnden anser bör avhjälpas.

Skälet till detta är att regeringen anser att förslaget skulle skapa en oklarhet kring nämndens beslut, uppgifter och roll. Samtidigt är det viktigt att eventuella brister inom t.ex. forskningshuvudmannens organisation, styrning eller arbetsmiljö som upptäcks av nämnden påtalas för forskningshuvudmannen då sådana faktorer kan vara en orsak till att en konstaterad oredlighet har uppstått. Regeringen förutsätter att omständigheter av detta slag som ligger till grund för nämndens beslut i det enskilda fallet kommer att framgå av beslutet samt att nämnden, då den anser att det krävs, skickar beslut för kännedom till relevanta tillsynsmyndigheter.

Vidare framhåller regeringen att Oredlighetsutredningen övervägde om nämnden även skulle ansvara för arbetsrättsliga bedömningar och konsekvenser men att den ansåg att det inte fanns skäl att föreslå några undantag från den tydliga utgångspunkten i svensk rätt att det är en arbetsgivare som hanterar frågor som rör bl.a. disciplinärenden och anställningsförhållanden. Regeringen anser att det är önskvärt om konsekvenserna av konstaterad oredlighet i forskning blir enhetliga i bemärkelsen att lika fall behandlas lika. Detta skulle kunna åstadkommas om nämnden fick befogenhet att besluta om konsekvenser, men ett sådant system skulle dock på ett markant sätt bryta mot den nuvarande ordningen och regeringen anser inte att det är motiverat att genomföra en så genomgripande förändring. Regeringen bedömer att en hög grad av enhetlighet ändå kan uppnås bl.a. till följd av det återrapporteringsystem som föreslås och som innebär att forskningshuvudmännen ska rapportera till nämnden vilka åtgärder de har vidtagit eller avser att vidta med anledning av nämndens beslut. Vidare kan enhetlighet uppnås genom att de statliga forskningsfinansiärerna kommer överens om gemensamma riktlinjer för sin hantering av misstänkta avvikelser från god forskningssed.

Regeringen menar att nämnden i en årlig rapport bör sammanställa den information om vidtagna åtgärder som lämnats av forskningshuvudmännen. En sådan samlad bild av vidtagna åtgärder bör dels kunna bidra till att en likformighet i konsekvenserna för forskarna på sikt kan växa fram, dels tjäna som information för kunskapsuppbyggnad i dessa frågor hos forskningshuvudmännen och som underlag i uppföljning av reformen.

Regeringen avser även att noga följa vilka konsekvenser forskningshuvudmännen beslutar om för de forskare som har gjort sig skyldiga till oredlighet. Om det inom ramen för denna uppföljning framkommer att det finns hinder i lagstiftningen mot att besluta om vissa lämpliga konsekvenser kommer regeringen att ta förnyad ställning till om ändringar bör göras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen anger att frågan om en utvidgning av lagens tillämpningsområde till åtminstone all forskning som utförs med offentliga medel bör övervägas ytterligare och att detta därför ska utredas. Enligt utskottets mening bör en sådan utredning avvaktas. När det gäller frågan

om påföljder anser regeringen att det skulle vara en alltför stor förändring i förhållande till den rådande principen om arbetsgivaransvar i frågor om anställningsförhållanden m.m. om den föreslagna nämnden skulle få ansvara för arbetsrättsliga bedömningar och konsekvenser vid konstaterad oredlighet i forskning. Enligt utskottet kan den enhetlighet som motionärerna efterfrågar uppnås genom de åtgärder som regeringen föreslår ska gälla, t.ex. ett återrapporteringsystem där forskningshuvudmännen ska rapportera till nämnden om vidtagna åtgärder med anledning av nämndens beslut. Utskottet finner sammantaget inte skäl att föreslå några åtgärder med anledning av motionsyrkandena och avstyrker därmed motion 2018/19:3039 (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservationer

1. Uppföljning och utvärdering av den nya ordningen, punkt 2 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Maria Stockhaus (M) och Marie-Louise Hänel Sandström (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:3041 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det är av största vikt att forskningen sker på öppna och transparenta villkor och att det finns en struktur som säkerställer en rättssäker hantering av misstänkt oredlighet i forskningen. Oredlig forskning ska upptäckas och forskningsresultat som grundas på fusk ska kunna dras tillbaka eller rättas. Regeringens förslag om en särskild nämnd som ska pröva oredlighet i forskning är en viktig förändring som innebär bättre möjligheter att stärka förtroendet för forskningen. Oredlighetsutredningen, som föregick regeringens proposition, föreslog att reformen skulle följas upp och utvärderas fem år efter genomförandet (SOU 2017:10). Regeringen anger i propositionen att den avser att noga följa utvecklingen och vid behov föreslå förändringar i nämndens kompetensområde. Enligt vår mening rör detta sig om en betydligt vagare uppföljning än vad utredningen föreslog. Mot bakgrund av att flera remissinstanser varnar för en stor mängd dubbelarbete mellan lärosätena och den särskilda nämnden menar vi att reformen bör följas upp och utvärderas senast fem år efter genomförandet.

Vi anser också att frågan om definitionen av oredlighet i forskning ska ses över i denna utvärdering. Flera remissinstanser pekar på att regeringens föreslagna definition är sluten då den räknar upp vissa konkreta händelser samtidigt som vissa andra företeelser, t.ex. felaktig datahantering och försvårande av vetenskaplig granskning, faller utanför den föreslagna definitionen. Vi vill därför att det i utvärderingen ska ingå att se över behovet av tillägg i definitionen av oredlighet i forskning. Ett sådant tillägg skulle kunna vara ”andra allvarliga avvikelser från god forskningssed”.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som anförts ovan.

2. Nämnden för hantering av oredlighet i forskning, punkt 3 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvis (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:3039 av Robert Stenkvis m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Förslaget om att skapa en nämnd som utreder och slår fast förekommande oredlighet i forskning är välkommet. Vi anser dock att nämndens jurisdiktion ska utvidgas i förhållande till förslaget och även omfatta forskare eller forskarlag som får betydande bidrag från offentliga medel för sin forskning. I fall av oredlighet i forskning kan och ska sådana bidrag dras in. Vi menar däremot inte att det är aktuellt att ge nämnden jurisdiktion över helt privatfinansierad forskning. Företag och enskilda personer kan använda sina resurser så som de önskar.

Vi anser vidare att den föreslagna nämnden också ska få i uppdrag att rekommendera påföljd för oredlighet i forskning. Detta kan öka den nationella likvärdigheten i utdömda påföljder och minska risken för att påföljderna blir mildare om de döms ut av en organisation nära den enskilda forskaren. Vi menar att det inte är tillräckligt att olika institutioner återrappporterar till nämnden vilka påföljder som har utdömts.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som anförts ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2018/19:58 Ny ordning för att främja god sed och hantera oredlighet i forskning:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Följdmotionerna

2018/19:3039 av Robert Stenkvist m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den föreslagna nämndens ansvarsområde även ska sträcka sig till forskare och organisationer som tar emot betydande allmänna forskningsanslag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den föreslagna nämnden också ska ge rekommendationer om påföljd vid oredlighet i forskning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:3041 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformen bör utvärderas senast fem år efter genomförandet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i utvärderingen se över behovet av ett tillägg i definitionen av oredlighet i forskning och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning

Härigenom föreskrivs följande.

Innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om forskares och forskningshuvudmäns ansvar för att forskning utförs i enlighet med god forskningssed.

Lagen innehåller också bestämmelser om förfarandet vid prövning av frågor om oredlighet i forskning.

Definitioner

2 § I denna lag avses med

forskningshuvudman: en statlig myndighet eller en fysisk eller juridisk person i vars verksamhet forskning utförs, och

oredlighet i forskning: en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning.

Lagens tillämpningsområde

3 § Denna lag tillämpas på forskning som utförs av

1. universitet och högskolor som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434),

2. andra statliga myndigheter,

3. staten i form av aktiebolag, om bolagets verksamhet är reglerad i lag eller någon annan författning eller om staten som ägare eller genom tillskott av statliga anslagsmedel eller genom avtal eller på något annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten,

4. staten i form av stiftelse, om stiftelsens verksamhet är reglerad i lag eller någon annan författning eller om stiftelsen är bildad av eller tillsammans med staten eller förvaltas av en statlig myndighet,

5. kommuner och landsting, eller av aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och stiftelser där kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande, och

6. enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpningsområde för forskningshuvudmän som bedriver forskning inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. Regeringen får också besluta om sådana undantag i enskilda fall.

Ansvar för god forskningssed*Forskarens ansvar*

4 § Forskaren ansvarar för att följa god forskningssed i sin forskning.

Forskningshuvudmannens ansvar

5 § Forskningshuvudmannen har det övergripande ansvaret för att forskningen utförs i enlighet med god forskningssed.

6 § Om det kan misstänkas att oredlighet i forskning har förekommit i en forskningshuvudmans verksamhet, ska forskningshuvudmannen överlämna handlingarna i ärendet för prövning av den nämnd som avses i 7 §.

Prövning av oredlighet i forskning*Prövning av ärenden*

7 § Frågor om oredlighet i forskning prövas av en särskild nämnd.

Sådana ärenden inleds genom att

1. en forskningshuvudman överlämnar handlingarna i ett ärende enligt 6 §,
2. en anmälan om oredlighet i forskning inkommer till nämnden, eller
3. nämnden tar upp en fråga om oredlighet i forskning som den har fått kännedom om på något annat sätt.

Preskription

8 § Prövning av oredlighet i forskning enligt denna lag får inte grundas på omständigheter som är äldre än tio år när ärendet inleds.

Bestämmelsen i första stycket gäller inte om det finns särskilda skäl för en prövning.

Beslut

9 § Nämndens prövning enligt 7 § första stycket ska redovisas i ett beslut.

10 § Nämnden får besluta att avvisa en sådan anmälan om oredlighet i forskning som avses i 7 § 2 om den är uppenbart obefogad.

Nämnden får besluta att skriva av ett ärende om en anmälan har återkallats.

11 § Om nämnden bedömer att ett ärende inte rör oredlighet i forskning men kan gälla andra avvikelser från god forskningssed, ska nämnden underrätta den berörda forskningshuvudmannen och samtidigt lämna över handlingarna i ärendet dit.

Forskningshuvudmannens samverkans- och uppgiftsskyldighet

12 § Forskningshuvudmannen ska lämna de upplysningar och handlingar om forskningen som nämnden begär och ge nämnden tillgång till datorer och annan utrustning som har använts vid forskningen.

Nämnden får besluta de förelägganden som behövs för att en forskningshuvudman ska fullgöra sina skyldigheter enligt första stycket.

Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Forskningshuvudmannens återrapporteringsskyldighet

13 § Om nämnden har fattat ett beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning, eller det framgår av ett beslut av nämnden att det har förekommit en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan att uppsåt eller grov oaktsamhet har kunnat konstateras, ska forskningshuvudmannen inom sex månader efter att beslutet har vunnit laga kraft rapportera till nämnden vilka åtgärder huvudmannen har vidtagit eller avser att vidta med anledning av beslutet.

Underrättelser till intressenter

14 § Om nämnden har fattat ett beslut om att det har förekommit oredlighet i forskning, eller det framgår av ett beslut av nämnden att det har förekommit en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan att uppsåt eller grov oaktsamhet har kunnat konstateras, ska forskningshuvudmannen snarast efter att beslutet har fattats informera berörda forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda om beslutet. Forskningshuvudmannen ska även upplysa om att beslutet kan komma att överklagas.

Överklagande

15 § Beslut enligt 9 § och 12 § andra stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.
 2. Den nämnd som avses i 7 § ska efter ikraftträdandet överta handläggningen av ärenden om oredlighet i forskning som har inletts hos en forskningshuvudman. Forskningshuvudmannen ska överlämna handlingarna i dessa ärenden till nämnden.

2 Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 a § högskolelagen (1992:1434) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 a §¹

I högskolornas verksamhet *skall* vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas.

I högskolornas verksamhet *ska* vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas.

I lagen (201x:000) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning finns bestämmelser om forskares och forskningshuvudmäns ansvar för att forskning utförs i enlighet med god forskningssed och om att en särskild nämnd ska pröva frågor om oredlighet i forskning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.

¹ Senaste lydelse 2000:1370.

3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska införas två nya paragrafer, 11 kap. 3 a § och 24 kap. 7 a §, och närmast före 24 kap. 7 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

3 a §

Får den nämnd som avses i 7 § lagen (201x:000) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning i sin verksamhet enligt den lagen från en forskningshuvudman en sekretessreglerad uppgift, blir sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos nämnden.

Första stycket tillämpas inte på en uppgift som ingår i ett beslut hos nämnden.

24 kap.

Prövning av oredlighet i forskning

7 a §

Sekretess gäller hos den nämnd som avses i 7 § lagen (201x:000) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning i ärende enligt den lagen

1. för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men, och

2. för uppgift om en enskilds ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte för uppgift om vem som har väckt frågan om oredlighet eller vem misstanken riktas mot.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen enligt första stycket 1 i högst sjuttio år och enligt första stycket 2 i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.